

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS
2007 m. sausio 25 d.*

Byloje C-278/05

dėl 2005 m. birželio 22 d. *High Court of Justice (England & Wales) Chancery Division* (Jungtinė Karalystė) sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2005 m. liepos 6 d., pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagal EB 234 straipsnį byloje

Carol Marilyn Robins ir kt.

prieš

Secretary of State for Work and Pensions,

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas C. W. A. Timmermans, teisėjai J. Klučka, R. Silva de Lapuerta, J. Makarczyk ir L. Bay Larsen (pranešėjas),

* Proceso kalba: anglų.

generalinė advokatė J. Kokott,
posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2006 m. birželio 1 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- C. M. Robins ir kitų, atstovaujamų *solicitor* I. Walker, QC D. Anderson ir *barrister* P. Newman,
- Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos C. White, padedamos QC D. Pannick ir D. Wyatt bei *barristers* R. Hitchcock ir K. Smith,
- Airijos, atstovaujamos D. J. O'Hagan, padedamo *BL* P. McGarry,
- Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos H. G. Sevenster,
- Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos G. Rozet ir J. Enegren,

susipažinęs su 2006 m. liepos 13 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 1980 m. spalio 20 d. Tarybos direktyvos 80/987/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su darbuotojų apsauga jų darbdaviui tapus nemokiam, suderinimo (OL L 283, p. 23, toliau – direktyva) 8 straipsnio išaiškinimu.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant bylą tarp C. M. Robins bei kitų 835 asmenų, priklausančių dviem bendrovių privačioms pensijų sistemoms (toliau – ieškovai pagrindinėje byloje), ir *Secretary of State for Work and Pensions*, kuris Jungtinėje Karalystėje atsakingas už darbo ir pensijų klausimus, dėl jų teisių į senatvės išmokas sumažinimo jų darbdaviui tapus nemokiam.

Teisinis bylos pagrindas

Bendrijos teisės aktai

- 3 Direktyvos 1 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Ši direktyva taikoma darbuotojų reikalavimams, kylantiems dėl darbo sutarčių ar darbo santykių ir pateiktiems 2 straipsnio 1 dalyje apibrėžtiems nemokiems darbdaviams.“

4 Direktyvos 2 straipsnyje nurodyta:

„1. Šioje direktyvoje darbdavys laikomas nemokiu:

a) jei pagal atitinkamos valstybės narės įstatymus ir kitus teisės aktus pateikiamas prašymas pradėti procesinius veiksmus dėl darbdavio turto, kad būtų kolektyviai patenkinti kreditorių reikalavimai, įskaitant 1 straipsnio 1 dalyje nurodytus reikalavimus, ir

b) jei pagal pirmiau minėtus įstatymus ir kitus teisės aktus kompetentinga institucija:

— nusprendė pradėti procesinius veiksmus

— arba nustatė, jog darbdavio įmonė yra visiškai uždaryta arba verslas baigtas vykdyti, o esamo turto nepakanka, kad būtų prasminga pradėti procesinius veiksmus.

2. Ši direktyva nepažeidžia nacionalinės teisės aktuose vartojamų sąvokų „darbuotojas“, „darbdavys“, „darbo užmokestis“, „įgyta teisė“ ir „būsimoji teisė.“ (Pataisytas vertimas)
- 5 Pagal direktyvos 3 straipsnį valstybės narės imasi priemonių, būtinų užtikrinti, kad garantijų institucijos, laikydamosi 4 straipsnio reikalavimų, užtikrintų darbdavio neapmokėtų reikalavimų, kylančių dėl darbo sutarčių ar darbo santykių ir susijusių su darbo užmokesčiu už laikotarpį iki nustatytos datos, apmokėjimą. Valstybių narių pasirinkimu ši data yra viena iš nurodytųjų šio 2 straipsnio 3 dalyje.
- 6 Pagal direktyvos 4 straipsnio 1 ir 2 dalis valstybės narės turi teisę apriboti 3 straipsnyje nurodytų garantijų institucijų mokėjimo išsipareigojimus, kad, atsižvelgiant į atvejį, būtų apmokėti reikalavimai, susiję su nesumokėtu trijų mėnesių, aštuoniolikos mėnesių arba aštuonių savaičių darbo užmokesčiu.
- 7 Pagal direktyvos 7 straipsnį „valstybės narės imasi visų priemonių, būtinų užtikrinti, kad jeigu darbdavys iki nemokumo pradžios nemokėjo draudimo įstaigoms privalomų įmokų pagal įstatymų numatytas valstybines socialinės apsaugos sistemas, tai nedarytų žalos darbuotojų teisei į šių draudimo įstaigų mokėtiną išmoką, jeigu darbuotojų įmokos buvo išskaičiuojamos iš jų darbo užmokesčio.“ (Pataisytas vertimas)
- 8 Pagal direktyvos 8 straipsnį „valstybės narės imasi priemonių, būtinų užtikrinti, kad būtų apsaugoti darbuotojų ir asmenų, kurie iki darbdavio nemokumo pradžios nebedirbo darbdavio įmonėje arba versle, interesai, susiję su jų įgyta teise arba būsima teise gauti senatvės išmokas, įskaitant maitintojo netekimo išmokas, mokėtiną pagal papildomas bendrovės arba kelių bendrovių pensijų sistemas, nepriklausančias įstatymų numatytomis valstybinėms socialinės apsaugos sistemoms“. (Pataisytas vertimas)

- 9 Direktyvos 9 straipsnyje numatyta, kad ši direktyva nepažeidžia valstybių narių teisės taikyti arba priimti darbuotojams palankesnius įstatymus ir kitus teisės aktus.

Nacionalinis teisinis pagrindas

Garantuotos įmokos pensijų sistemoms

- 10 Pagal 1996 m. Darbo teisių įstatymo (Employment Rights Act) ir 1993 m. Pensijų sistemų įstatymą (*Pensions Scheme Act*, toliau – 1993 m. PSA) siekiant apsaugoti buvusių darbuotojų teises jų darbdaviui tapus nemokiam, Išėjusių pašalpų direktoratas (*Redundancy Payments Directorate*) už *Secretary of State for Trade and Industry* moka išmokas iš Nacionalinio draudimo fondo (*National Insurance Fund*, toliau – NIF). Taigi, kai nemokumo procedūroje darbdaviui pareiškiamas grupinis ieškinys, fondas vietoj darbuotojų tampa kreditoriumi.
- 11 1993 m. PSA 124 straipsnis leidžia mokėti „atitinkamas įmokas“ pensijų sistemai jas finansuojant iš NIF, kai darbdavys tampa nemokus ir neturi lėšų mokėti įmokų.
- 12 1993 m. PSA 124 straipsnio 2 dalyje „atitinkamos įmokos“ apibrėžtos kaip įmokos:

— kurias darbdavys moka savo sąskaita arba

- kurios mokamos darbuotojo vardu su sąlyga, jeigu šiai sumai prilygstančią įmoką darbdavys faktiškai išskaičiavo iš jo darbo užmokesčio kaip darbuotojo mokamą įmoką.

¹³ 1993 m. PSA 124 straipsnio 3 dalyje darbdavio sąskaita mokėtinų įmokų suma apibrėžiama kaip suma, kuri yra mažiausia iš toliau išvardytųjų:

- už dvylika mėnesių iki darbdavio nemokumo dienos nesumokėta suma,
- jeigu išmokos pagal sistemą apskaičiuojamos pagal apdraustojo asmens darbo užmokestį, suma, kurią aktuarijus patvirtina esant būtina padengti likvidavimo dieną atsiradusius įsipareigojimus bendrovės darbuotojams arba jų vardu, ir
- 10 % viso sumokėto arba mokėtino darbo užmokesčio darbuotojams už dvylika mėnesių iki nemokumo dienos.

¹⁴ Nesumokėtų įmokų suma, kurios darbuotojas gali reikalauti, apibrėžta 1993 m. PSA 124 straipsnio 5 dalyje ir ją sudaro iš dvylikos mėnesių iki nemokumo dienos darbo užmokesčio atskaityta suma.

- 15 1993 m. PSA 177 straipsnio 2 dalies b punktas numato, jog *Secretary of State* išmokus finansuojamos iš NIE, o 127 straipsnis numato reikalavimų perėjimą.

Pensijų kompensavimo valdyba ir Sukčiavimo kompensavimo sistema

- 16 1995 m. Pensijų įstatymo (*Pensions Act*), iš dalies pakeisto 1999 m. Socialinės apsaugos reformos ir Pensijų įstatymu (1999 m. *Welfare Reform and Pensions Act*, toliau – 1995 m. PA), 81–86 straipsniai numato, jog Pensijų kompensavimo valdybai (*Pensions Compensation Board*) galima pareikšti ieškinį dėl pensijų išmokų kompensavimo, jei darbdavys tampa nemokus ir jeigu sistemos lėšos sumažėja įvykdžius pažeidimą, susijusį su nesąžiningumu (*dishonesty*), įskaitant ketinimą sukčiauti (*defraud*).
- 17 Pagal 2004 m. Pensijų įstatymo (*Pensions Act*, toliau – 2004 m. PA) 182–189 straipsnius nuo 2005 m. rugsėjo mėn. Pensijų kompensavimo valdybos kompensavimo sistemą pakeitė Sukčiavimo kompensavimo sistema (*Fraud Compensation Scheme*), kuri taip pat taikoma tuo atveju, kai lėšų nepakanka dėl sukčiavimo.

Teisių pagal bendrą pensijų sistemą atkūrimas

- 18 Pagal 1993 m. PSA 55 straipsnį, iš dalies pakeistą 1995 m. PA 141 straipsniu, ir 1998 m. Profesinių pensijų sistemų (*Occupational Pension Schemes (Contracting-out) (Amount Required for Restoring State Scheme Rights and Miscellaneous Amendment)*) taisyklės (SI 1998/1397) šių sistemų nariai, atitinkantys tam tikras sąlygas, gali atkurti visas teises arba jų dalį pagal bendrą pensijų sistemą, jeigu draudimo sistemos, kurios nariai jie yra, likvidavimo procedūra buvo pradėta ne anksčiau kaip 1997 m. balandžio 6 d. ir jei ši sistema neturi pakankamai lėšų.

Nepriklausomo patikos fondo valdomos sistemos piniginės lėšos

- 19 1988 m. Pajamų ir pelno mokesčių įstatymo (Income and Corporation Taxes Act) 592 straipsnis darbuotojams ir darbdaviams suteikė teisę naudotis mokesčio lengvata už pensijų sistemoms sumokėtas įmokas, jeigu sistemos lėšas valdė nepriklausomas patikos fondas, ir dėl to nemokumo atveju šiomis lėšomis negalėdavo pasinaudoti kiti kreditoriai. Paprastai papildomos pensijų sistemos laikėsi šios pareigos dėl suteikiamos mokesčio lengvatos.
- 20 Kad būtų galima pasinaudoti mokesčio lengvata, nuo 2006 m. balandžio 6 d. nebėra reikalaujama, jog sistemos lėšas valdytų nepriklausomas patikos fondas. Vis dėlto pagal 2004 m. PA, kuris įsigaliojo 2005 m. rugsėjo 23 d., 252 straipsnio 2 dalį pensijų sistemos turi būti steigiamos kaip nepriklausomi patikos fondai, kad valdytojai galėtų priimti šią sistemą finansuojančius mokėjimus.

Minimum Funding Requirement (MFR) ir darbdavio skola

- 21 Pagal 1995 m. PA 56 straipsnį bendrovių senatvės sistemos, išskyrus kai kurias jų, turi užtikrinti, kad jų lėšos nebūtų mažesnės nei jų įsipareigojimai, kaip antai įvertinti remiantis minimaliu finansavimo reikalavimu.
- 22 1995 m. PA 75 straipsnis ir 1996 m. Profesinių pensijų sistemų (Lėšų nepakankamumas likviduojant ir kt.) taisyklės (*Occupational Pension Schemes (Deficiency on Winding Up etc.) Regulations 1996*) (SI 1996/3128), kurias iš dalies pakeitė 2002 m. Profesinių pensijų sistemų (Minimalus finansavimo reikalavimas ir

kiti pakeitimai) taisyklės (*Occupational Pension Schemes (Minimum Funding Requirement and Miscellaneous Amendments) Regulations 2002*) (SI 2002/380) (toliau kartu – taisyklės dėl lėšų nepakankamumo), numato, kad jeigu su darbo užmokesčiu susijusi bendrovės pensijų sistema, kuriai taikomas 75 straipsnis, likviduojama arba jeigu darbdavys tampa nemokus šio straipsnio prasme ir atitinkamą dieną jos lėšų nepakanka padengti išsipareigojimams, skirtumą atitinkančią sumą reikia laikyti darbdavio skola šios sistemos valdytojams, o tai valdytojams leidžia pareikšti ieškinį dėl skolos išieškojimo.

23 1995 m. PA 75 straipsnį 2005 m. balandžio 6 d. pakeitė 2004 m. PA 271 straipsnis, o taisyklės dėl lėšų nepakankamumo pakeitė 2005 m. Profesinių pensijų sistemų (Darbdavio skola) taisyklės (*Occupational Pension Schemes (Employer Debt) Regulations 2005*) (SI 2005/678), kurias iš dalies pakeitė 2005 m. Profesinių pensijų sistemų (Darbdavio skola ir kt.) (Pakeitimas) taisyklės (*Occupational Pension Schemes (Employer Debt etc.) (Amendment) Regulations 2005*) (SI 2005/2224). Vis dėlto iš esmės ankstesnės taisyklės liko nepakeistos.

24 Be to, kai kurios įmokos, kurias darbdavys turi sumokėti bendrovių pensijų sistemai arba įstatymu numatytai sistemai, yra preferencinės skolos pagal 1986 m. Nemokumo įstatymo (*Insolvency Act*) 6 priedo 4 kategoriją, o būtent:

— darbuotojo įmokos bendrovės pensijų sistemai, išskaitytos iš jo paskutiniųjų keturių mėnesių darbo užmokesčio iki nemokumo dienos, tačiau kurių darbdavys nesumokėjo sistemai, ir

— įmokos, kurias darbdavys turi mokėti bendrovės pensijų sistemai pagal „contracting-out“ (galimybė neprisijungti prie *State Earnings Pension Scheme* (SERPS), privalomos papildomos pensijų sistemos, kai prisijungiama prie

bendrovių sistemos) už paskutiniuosius dvylika mėnesių iki nemokumo dienos, jeigu šioms įmokoms taikomos nuostatos, susijusios su minimalios pensijos garantija (1993 m. PAS 8 straipsnio 2 dalis) arba saugomomis teisėmis (1993 m. PAS 10 straipsnis) pagal šią sistemą.

Pagrindinė byla

- 25 Ieškovai pagrindinėje byloje yra buvę bendrovės *ASW Limited*, kuriai pradėta teisminė likvidavimo procedūra pagal 2003 m. balandžio 24 d. Nutartį, darbuotojai.
- 26 Jie priklausė šios bendrovės finansuojamoms pensijų sistemoms, t. y. *ASW Pension Plan* ir *ASW Sheerness Steel Group Pension Fund* (toliau – pensijų sistemos).
- 27 Šioms pensijų sistemoms būdingi šie visoms paskutiniu darbo užmokesčiu grindžiamoms privačioms pensijų sistemoms bendri požymiai:
- išmokos, vadinamos „išmokomis, grindžiamomis paskutiniu darbo užmokesčiu“, apskaičiuojamos pagal teisių į pensiją įgijimo tarifą bei kiekvieno nario paskutinį darbo užmokestį ir pagal darbo bendrovėje laikotarpį,
 - nariai moka įmokas, kurias sudaro procentas nuo jų darbo užmokesčio, o darbdavys privalo papildomai sumokėti pagal tarifą, būtina tam, jog būtų galima palikti išmokas ir jas išmokėti, taigi šios sistemos vadinamos „išlaidų pusiausvyra“,

- sistemas finansuojanti bendrovė darbdavė turi teisę pranešti, jog ji nutraukia įmokų mokėjimą, ir pradėti likviduoti sistemas,

- nuo tos dienos, kai buvo pradėta pensijų sistemų likvidavimo procedūra, pradedamas taikyti 1995 m. PA 75 straipsnis, susijęs su įstatyme numatyta bendrovės skola minėtoms sistemoms.

28 Pensijų sistemos buvo nutrauktos 2002 m. liepos mėn. ir dabar jos yra likviduojamos. Šiuo metu jų valdytojai turi naudoti šių sistemų lėšas, kad užtikrintų, jog išmokos būtų teikiamos nariams pagal tam tikras prioritetingas kategorijas, apibrėžtas pensijų sistemas reglamentuojančiose taisyklėse, kurias iš dalies pakeitė įstatymas. Sistemų lėšos pirmiausia naudojamos siekiant užtikrinti, kad išmokos būtų mokamos nariams, sistemų likvidavimo pradžios dieną jau gaunantiems pensiją, o vėliau, jeigu lėšų dar lieka, – siekiant užtikrinti, jog išmokos būtų mokamos nariams, kurie sistemų likvidavimo pradžios dieną pensijų dar negauna.

29 Pagal naujausius aktuarijų atliktus pensijų sistemų vertinimus, lėšų nepakaks visiems nariams visoms mokėtinoms išmokoms padengti, todėl į pensiją neišėjusių asmenų išmokos bus sumažintos.

30 Manydami, kad Jungtinėje Karalystėje galiojantys teisės aktai jiems nesuteikė direktyvos 8 straipsnyje numatytos apsaugos lygio, ieškovai pagrindinėje byloje pareiškė ieškinį dėl patirtos žalos atlyginimo Jungtinės Karalystės vyriausybei, kuriai atstovavo *Secretary of State for Work and Pensions*.

31 Bylą nagrinėjantis *High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division* nusprendė sustabdyti jos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar direktyvos <...> 8 straipsnį reikia aiškinti kaip nurodantį valstybėms narėms bet kokiomis būtinomis priemonėmis užtikrinti, kad darbuotojų teises, įgytas pagal papildomas bendrovės arba kelių bendrovių jų paskutiniu darbo užmokesčiu grindžiamas pensijų sistemas visiškai finansuotų valstybės narės, privačiam darbdaviui tapus nemokiam, kai minėtų sistemų lėšų nepakanka toms išmokoms padengti?

2. Jei atsakymas į pirmąjį klausimą yra neigiamas, ar 8 straipsnio reikalavimai yra pakankamai perkelti teisės aktais, kaip antai galiojantieji Jungtinėje Karalystėje, kurie aprašyti pirmiau?

3. Jei Jungtinės Karalystės teisės aktų nuostatos neatitinka 8 straipsnio, kokį kriterijų nacionalinis teismas turi taikyti siekdamas nustatyti, ar iš to išplaukiantis įsipareigojimo pagal Bendrijos teisę neįvykdymas yra pakankamai akivaizdus, jog kiltų pareiga atlyginti žalą? Konkrečiai kalbant, ar vien įsipareigojimų neįvykdymo užtenka įrodyti pakankamai akivaizdų pažeidimą, ar reikia, jog valstybė narė būtų akivaizdžiai ir šiurkščiai nesilaikiusi savo įstatymų leidybos ribų, ar reikia taikyti kitą kriterijų, ir, jei taip, tai kokį?“

Dėl pirmojo klausimo

32 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar direktyvos 8 straipsnį reikia aiškinti taip, kad darbdavio nemokumo

atveju, kai nepakanka papildomų bendrovės arba kelių bendrovių pensijų sistemų lėšų, įgytų teisių į senatvės išmokas finansavimą turi užtikrinti pačios valstybės narės ir turi būti finansuojamos visos išmokos.

Teisingumo Teismui pateiktos pastabos

- 33 Ieškovai pagrindinėje byloje iš esmės teigia, kad, pagal direktyvos struktūrą ir jos 8 straipsnio tekstą valstybės narės įpareigojamos rezultato atžvilgiu. Todėl, esant reikalui, jos turi visiškai finansuoti įgytas teises.
- 34 Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė, Airija, Nyderlandų Karalystė ir Europos Bendrijų Komisija mano, kad direktyvos 8 straipsnis nereikalauja, jog valstybės narės užtikrintų visas darbuotojų įgytas teises. Jis palieka valstybėms narėms diskreciją.

Teisingumo Teismo atsakymas

- 35 Reikia pripažinti, kad direktyvos 8 straipsnio formuluotė tiek, kiek ji bendrai nurodo, jog valstybės narės „užtikrina, kad būtų priimtose būtinos priemonės“, neįpareigoja pačių šių valstybių narių finansuoti teisių į išmokas, kurių apsauga turi būti įgyvendinta pagal direktyvą.
- 36 Atsižvelgiant į vartojamas formuluotes, šios valstybėms narėms paliekama diskrecija, kokią sistemą nustatyti šios apsaugos tikslais.

- 37 Todėl valstybė narė vietoj valstybinių institucijų vykdomo finansavimo gali numatyti, pavyzdžiui, darbdaviams tenkančią draudimo pareigą arba įsteigti garantijos instituciją, kuriai ji nustato išsamias finansavimo taisykles.
- 38 Kalbant apie direktyva reikalaujamą apsaugos lygį, reikia priminti, jog, pagal jos pirmąją konstatuojamąją dalį darbuotojų apsaugai būtinas apsaugos priemonės, jų darbdaviui tapus nemokiam, reikia priimti „atsižvelgiant į Bendrijos subalansuotos ekonominės ir socialinės plėtros poreikį“.
- 39 Taigi direktyva siekiama suderinti darbuotojų interesus su subalansuotos ekonominės ir socialinės plėtros poreikiu.
- 40 Ji skirta užtikrinti mažiausią darbuotojų apsaugą jų darbdaviui tapus nemokiam (1991 m. lapkričio 19 d. Sprendimo *Francovich ir kt.*, C-6/90 ir C-9/90, Rink. p. I-5357, 3 punktas), nepažeidžiant valstybių narių taikomų arba priimtų darbuotojams palankesnių teisės aktų, kaip numatyta jos 9 straipsnyje.
- 41 Kiekvienos direktyvoje įtvirtintos specialios garantijos atžvilgiu reikalaujamą apsaugos lygį reikia nustatyti atsižvelgiant į atitinkamoje nuostatoje vartojamas sąvokas, kurias prireikus reikia aiškinti atsižvelgiant į šiuos vertinimus.
- 42 Kiek tai susiję su teisių į senatvės išmokas pagal papildomas pensijų sistemas garantija, direktyvos 8 straipsnio negalima aiškinti kaip reikalaujančio garantuoti visas nagrinėjamas teises.

- 43 Tiesa, minėtas 8 straipsnis, kaip ir direktyvos 7 straipsnis dėl įstatymuose numatytų valstybinių socialinės apsaugos sistemų, bet priešingai nei šios direktyvos 3 ir 4 straipsniai, kurie susiję su reikalavimais dėl nesumokėto darbo užmokesčio, aiškiai nenumato valstybių narių teisės apriboti apsaugos lygį.
- 44 Vis dėlto tai, kad šiuo klausimu nėra aiškaus paaiškinimo, savaime nereiškia, jog, neatsižvelgiant į atitinkamos nuostatos tekstą, Bendrijos teisės aktų leidėjas norėjo nustatyti pareigą užtikrinti visas teises į išmokas.
- 45 Todėl šiuo klausimu reikia pripažinti, jog kadangi direktyvos 8 straipsnyje vien bendrai reikalaujama priimti atitinkamų asmenų „interesus apsaugančias“ priemones, jis apsaugos lygio nustatymo atžvilgiu valstybėms narėms suteikia didelę diskreciją, kuri neapima pareigos suteikti visišką garantiją.
- 46 Todėl į pirmąjį klausimą reikia atsakyti taip, jog direktyvos 8 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad darbdaviui tapus nemokiam, kai nepakanka papildomų bendrovės arba kelių bendrovių pensijų sistemų lėšų, įgytų teisių į senatvės išmokas finansavimą nebūtinai turi užtikrinti pačios valstybės narės ir nebūtinai turi būti finansuojamos visos išmokos.

Dėl antrojo klausimo

- 47 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar direktyvos 8 straipsnis draudžia tokią, kaip antai pagrindinėje byloje nagrinėjama apsaugos sistemą.

Teisingumo Teismui pateiktos pastabos

- 48 Ieškovai pagrindinėje byloje tvirtina, jog pritaikius nagrinėjamą nacionalinę sistemą jų teisės į išmokas sumažėtų 80 %. Dėl tokios sistemos direktyvos 8 straipsnis prarastų bet kokią praktinę reikšmę. Priimtoms nuostatos neužtikrina pakankamo direktyvos perkėlimo.
- 49 Jungtinė Karalystė mano, kad šio sprendimo 10–24 punktuose aprašytų įvairių pagrindinėje byloje nagrinėjamos sistemos elementų pakanka mažiausiam direktyvos 8 straipsniu reikalaujamam apsaugos lygiui užtikrinti.
- 50 Ji taip pat nurodo, jog 2005 m. rugsėjo 1 d. pagal 2004 m. PA 286 straipsnį ir 2005 m. Finansinės pagalbos sistemos taisykles (*Financial Assistance Scheme Regulations*) (SI 2005/1986) buvo įsteigta finansinės pagalbos sistema (*Financial Assistance Scheme*, toliau – FAS). Ši sistema numato pagalbą kai kuriems pensijų sistemos nariams jų darbdavio nemokumo atveju. Ji taikoma bendrovių pensijų sistemoms, kurių atžvilgiu likvidavimo procedūra pradėta laikotarpiu nuo 1997 m. sausio 1 d. iki 2005 m. balandžio 5 dienos. Ji papildo pensijų išmokas maždaug iki 80 % numatytosios pensijos.
- 51 Airija ir Nyderlandų Karalystė taip pat mano, jog tokiomis nuostatomis, kaip antai priimtosios Jungtinės Karalystės, direktyva yra perkelta tinkamai.
- 52 Kiek tai susiję su ieškovais pagrindinėje byloje, Komisija nurodo, jog egzistuojanti sistema neužkirto kelio dideliems nuostoliams jų teisių atžvilgiu atsirasti. Tokia situacija sunkiai suderinama su direktyvos 8 straipsnio tikslu.

- 53 Sunku nustatyti tikslų šia nuostata reikalaujamą apsaugos lygį. Nepaisant to, ieškovams pagrindinėje byloje suteiktas apsaugos lygis buvo nepakankamas.

Teisingumo Teismo atsakymas

- 54 Pagal bylos medžiagoje esančią informaciją, kuri nebuvo užginčyta, ieškovai pagrindinėje byloje gaus atitinkamai 20 % ir 49 % jiems priklausančių išmokų.
- 55 Kadangi nėra įtvirtinta pareiga užtikrinti visas teises į išmokas, reikia nustatyti mažiausią direktyva reikalaujamą apsaugos lygį.
- 56 Reikia pažymėti, jog skirtingai nei direktyvos 3 ir 4 straipsniai, kurių formuluotė, nepaisant valstybėms narėms paliktos diskrecijos, leidžia nustatyti įtvirtintą mažiausią garantiją reikalavimų dėl nesumokėto darbo užmokesčio atžvilgiu (žr. minėto sprendimo *Francovich ir kt.* 18–20 punktus), nei direktyvos 8 straipsnyje, nei kitoje jos nuostatoje nėra informacijos, kuria remiantis būtų galima tiksliai nustatyti reikalaujamą mažiausią apsaugos lygį, skirtą apsaugoti teises į išmokas pagal papildomas pensijų sistemas.
- 57 Vis dėlto, atsižvelgiant į Bendrijos teisės akto leidėjų išreikštą valią, reikia pripažinti, jog nacionalinės teisės nuostatų, galinčių tam tikrais atvejais lemti darbuotojui priklausančių teisių į išmokas garantiją, lygią tik 20 % arba 49 %, t. y. tik mažiau nei pusei šių teisių, todėl jos negalima laikyti atitinkančia direktyvos 8 straipsnyje vartojamą sąvoką „apsaugoti“.

- 58 Šiuo atžvilgiu reikia pažymėti, jog remiantis Jungtinės Karalystės Komisijai pateiktais duomenimis, kurie nebuvo užginčyti:
- maždaug 65 000 šios pensijų sistemos narių prarado daugiau nei 20 % tikėtinų išmokų,
 - maždaug 35 000 jų, t. y. iš viso beveik 54 %, prarado daugiau nei 50 % šių išmokų.
- 59 Todėl reikia daryti išvadą, jog tokia, kaip antai įtvirtintoji Jungtinės Karalystės teisės aktais sistema, neužtikrina direktyvoje numatytos apsaugos ir neteisingai perkelia jos 8 straipsnį.
- 60 Tokios išvados nepaneigia ir 2005 m. rugsėjo 1 d. įtvirtinta sistema, kaip antai FAS, nors ji taikoma likvidavimo procedūroms, pradėtoms nuo 1997 m. sausio 1 d. iki 2005 m. balandžio 5 dienos.
- 61 Iš tikrųjų iš bylos medžiagoje esančios informacijos, kuri nebuvo užginčyta, matyti, jog FAS:
- netaikoma sistemos nariams, kuriems 2004 m. gegužės 14 d. iki išėjimo į pensiją buvo likę daugiau nei treji metai,
 - taikoma tik maždaug 11 000 iš 85 000 atitinkamų sistemų narių, kurie nėra išėję į pensiją, t. y. mažiau nei 13 % visų asmenų.

- 62 Todėl į antrą klausimą reikia atsakyti taip, kad direktyvos 8 straipsnis draudžia tokią, kaip antai pagrindinėje byloje nagrinėjama apsaugos sistemą.

Dėl trečiojo klausimo

- 63 Trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar neteisingo direktyvos 8 straipsnio perkėlimo atveju atitinkamos valstybės narės atsakomybė kyla vien dėl šio Bendrijos teisės pažeidimo, ar tai priklauso ir nuo to, ar yra pripažinta, kad ši valstybė akivaizdžiai ir šiurkščiai nesilaikė jai nustatytos diskrecijos ribų.

Teisingumo Teismui pateiktos pastabos

- 64 Ieškovai pagrindinėje byloje teigia, jog pakankamai akivaizdus Bendrijos teisės pažeidimas pagal 1996 m. kovo 5 d. Sprendimą *Brasserie du pêcheur ir Factortame* (C-46/93 ir C-48/93, Rink. p. I-1029, 55 punktas) reiškia valstybės narės akivaizdų ir šiurkštų diskrecijos ribų pažeidimą tik tuo atveju, kai valstybė narė turėjo didelę diskreciją.
- 65 Jie teigia, jog šiuo atveju direktyvos 8 straipsnis valstybę narę aiškiai įpareigojo rezultato atžvilgiu. Todėl Jungtinė Karalystė neturėjo didelės diskrecijos.

- 66 Jie siūlo taikyti 1996 m. gegužės 23 d. Sprendime *Hedley Lomas* (C-5/94, Rink. p. I-2553, 28 punktas), 1996 m. spalio 8 d. Sprendime *Dillenkofer ir kt.* (C-178/94, C-179/94 ir C-188/94–C-190/94, Rink. p. I-4845, 25 punktas) bei 2001 m. sausio 18 d. Sprendime *Stockholm Lindöpark* (C-150/99, Rink. p. I-493, 40 punktas) suformuluotą principą, pagal kurį tuo atveju, kai atitinkama valstybė narė negali rinktis, kokius teisės aktus ji gali priimti, ir jos diskrecija yra labai sumažinta arba netgi jos visai nėra, vien Bendrijos teisės pažeidimo gali pakakti įrodyti, jog yra padarytas pakankamai akivaizdus pažeidimas.
- 67 Todėl jie mano, kad neteisingas direktyvos 8 straipsnio perkėlimas yra pakankamai akivaizdus pažeidimas, jog dėl to kyla valstybės narės atsakomybė.
- 68 Jungtinė Karalystė, Airija ir Komisija patvirtina, jog valstybės narės atsakomybei taikoma minėtame sprendime *Brasserie du pêcheur ir Factortame* įtvirtinta sąlyga, jog valstybė narė akivaizdžiai ir šiuurkščiai nesilaikė diskrecijos ribų. Pagrindinės bylos atveju ši sąlyga nebuvo įvykdyta.

Teisingumo Teismo atsakymas

- 69 Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką (ypač žr. minėto sprendimo *Brasserie du pêcheur ir Factortame*, 51 punktą ir minėto sprendimo *Hedley Lomas*, 25 punktą; 2000 m. liepos 4 d. Sprendimo *Haim*, C-424/97, Rink. p. I-5123, 36 punktą ir 2003 m. gruodžio 4 d. Sprendimo *Evans*, C-63/01, Rink. p. I-14447, 83 punktą) tam, kad kiltų valstybės narės deliktinė atsakomybė už Bendrijos teisės pažeidimu privatiems asmenims padarytą, žalą, reikia, kad:

— pažeista teisės norma būtų siekiama suteikti privatiems asmenims teises,

— pažeidimas būtų pakankamai akivaizdus,

— egzistuočių tiesioginis priežastinis ryšys tarp valstybei tenkančios pareigos nesilaikymo bei nukentėjusių asmenų patirtos žalos.

70 Kalbant apie pakankamai akivaizdaus Bendrijos teisės pažeidimo sąlyga, ji reiškia, jog valstybė narė akivaizdžiai ir šiurkščiai nesilaiko nustatytų diskrecijos ribų, ir šiuo atžvilgiu reikia atsižvelgti į tokius elementus, kaip antai pažeistos normos aiškumo ir tikslumo laipsnis bei į diskrecijos, kurią nacionalinės valdžios institucijoms suteikia pažeista norma, apimtį (žr. minėtų sprendimų *Brasserie du Pêcheur ir Factortame* 55 ir 56 punktus).

71 Vis dėlto jeigu valstybė narė negali rinktis, kokius teisės aktus ji gali priimti, ir jos diskrecija yra labai sumažinta arba netgi jos visai nėra, vien Bendrijos teisės pažeidimo gali pakakti įrodyti, jog padarytas pakankamai akivaizdus pažeidimas (minėto sprendimo *Hedley Lomas* 28 punktą).

72 Taigi valstybės narės diskrecija yra svarbus kriterijus įrodinėjant, ar padarytas pakankamai akivaizdus Bendrijos teisės pažeidimas.

73 Ši diskrecija daugiausia priklauso nuo pažeistos normos aiškumo ir tikslumo laipsnio.

- 74 Kiek tai susiję su direktyvos 8 straipsniu, išnagrinėjus pirmąjį klausimą matyti, jog dėl to, kad išdėstytas apibendrintomis sąvokomis, jis valstybėms narėms suteikia didelę diskreciją nustatant teisių į išmokas apsaugos lygį.
- 75 Todėl valstybės narės atsakomybė už neteisimą šios nuostatos perkėlimą priklauso nuo pripažinimo, jog ši valstybė narė akivaizdžiai ir šiurkščiai nesilaikė jai nustatytų diskrecijos ribų.
- 76 Siekdamas nustatyti, ar ši sąlyga buvo įvykdyta, prašymą dėl žalos atlyginimo nagrinėjantis nacionalinis teismas turi atsižvelgti į visus jam pateiktą nagrinėti situaciją apibūdinančius veiksnius (2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Köbler*, C-224/01, Rink. p. I-10239, 54 punktas).
- 77 Šie veiksniai apima būtent apima būtent pažeistos normos aiškumo ir tikslumo laipsnį, diskrecijos, kurią nacionalinės valdžios institucijoms suteikia pažeista norma, apimtį, aplinkybę, ar pažeidimas arba žala yra padaryti tyčia ar netyčia, tai, ar galima teisės klaida yra pateisinama ar ne, aplinkybę, kad Bendrijos institucijos veiksmai galėjo prisidėti nevykdant, priimant ar paliekant galioti Bendrijos teisei prieštaraujančias priemones arba nacionalinę praktiką (žr. minėto sprendimo *Brasserie du pêcheur ir Factortame* 56 punktą ir minėto sprendimo *Köbler* 55 punktą).
- 78 Šiuo atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atsižvelgti į direktyvos 8 straipsnio aiškumo ir tikslumo laipsnį reikalaujamo apsaugos lygio atžvilgiu.

79 Šiuo klausimu reikia pažymėti, jog nei ieškovai pagrindinėje byloje, nei pastabas pateikusios valstybės narės ar Komisija negalėjo tiksliai pasiūlyti mažiausio, jų manymu, pagal direktyvą reikalaujamo apsaugos lygio, darant prielaidą, kad direktyva nereikalauja visiškos garantijos.

80 Be to, kaip jau buvo nurodyta šio sprendimo 56 punkte, direktyvos 8 straipsnyje ar kitoje jos nuostatoje nėra informacijos, leidžiančios nustatyti tikslią mažiausią apsaugos, skirtos apsaugoti teises į išmokas pagal papildomas pensijų sistemas, lygį.

81 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat gali atsižvelgti į 1995 m. birželio 15 d. Komisijos galutinę ataskaitą COM(95) 164 (neskelbta Europos Bendrijų oficialiajame leidinyje) dėl valstybių narių direktyvos perkėlimo, kuria buvo remiamasi Teisingumo Teismui pateiktose pastabose ir kurioje Komisija nusprendė (p. 52): „Atrodo, jog įvairios (Jungtinės Karalystės) priimtose taisyklės atitinka (direktyvos) 8 straipsnyje įtvirtintus reikalavimus.“ Iš tikrųjų generalinė advokatė išvados 98 punkte pažymėjo, jog vis dėlto tokia formuluotė, nepaisant jos atsargaus pobūdžio, galėjo patvirtinti atitinkamos valstybės narės poziciją direktyvos perkėlimo atžvilgiu.

82 Todėl į trečiąjį klausimą reikia atsakyti taip, kad neteisingo direktyvos 8 straipsnio perkėlimo atveju atitinkamos valstybės narės atsakomybės atsiradimas priklauso nuo pripažinimo, jog ši valstybė narė akivaizdžiai ir šiurkščiai nesilaikė savo diskrecijos ribų.

Dėl prašymo apriboti šio sprendimo veikimą laiko atžvilgiu

- 83 Jungtinė Karalystė ir Airija pateikė prašymą, kad Teisingumo Teismui pateikus ieškovams pagrindinėje byloje palankų aiškinimą, jis savo sprendimo veikimą laiko atžvilgiu apribotų tik iki šio sprendimo priėmimo dienos pradėtų procedūrų atžvilgiu.
- 84 Atsižvelgiant į pateiktus atsakymus į tris klausimus, tokio prašymo patenkinti nėra reikalo.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 85 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusiai teismo nagrinėjamoje byloje, išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

- 1. 1980 m. spalio 20 d. Tarybos direktyvos 80/987/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su darbuotojų apsauga jų darbdaviui tapus nemokiam,**

suderinimo 8 straipsnį reikia aiškinti taip, kad darbdaviui tapus nemokiam, kai nepakanka papildomų bendrovės arba kelių bendrovių pensijų sistemų lėšų, įgytų teisių į senatvės išmokas finansavimą nebūtinai turi užtikrinti pačios valstybės narės ir nebūtinai turi būti finansuojamos visos išmokos.

- 2. Direktyvos 80/987 8 straipsnis draudžia tokią kaip pagrindinėje byloje nagrinėjama apsaugos sistemą.**

- 3. Neteisingo direktyvos 8 straipsnio perkėlimo atveju atitinkamos valstybės narės atsakomybės atsiradimas priklauso nuo pripažinimo, jog ši valstybė narė akivaizdžiai ir šiurkščiai nesilaikė savo diskrecijos ribų.**

Parašai.